

MALMÖ HÖGSKOLA

Hälsa och samhälle

HUNDAR PÅ ÄLDREBOENDE

-EN EMPIRISK STUDIE OM ÄLDRE
VÅRDTAGARES OCH VÅRDPERSONALS SYN
PÅ HUNDARS BETYDELSE FÖR ÄLDRES
LIVSKVALITET.

JENNI ÅKESSON
TATIANA ORLOVA

HUNDAR PÅ ÄLDREBOENDE

-EN EMPIRISK STUDIE OM ÄLDRE
VÅRDTAGARES OCH VÅRDPERSONALS SYN
PÅ HUNDARS BETYDELSE FÖR ÄLDRES
LIVSKVALITET.

JENNI ÅKESSON
TATIANA ORLOVA

Åkesson, J. & Orlova, T. Hundar på äldreboende. En empirisk studie om vårdtagares och vårdpersonals syn på hundars betydelse för äldres livskvalitet. *Examensarbete i omvårdnad 15 högskolepoäng*. Malmö högskola: Fakulteten för Hälsa och samhälle, Utbildningsområde omvårdnad 2010.

Allt eftersom levnadsstandarden ökar, ökar antalet äldre människor och många av dessa behöver bo på ett vårdhem. Något som är viktigt är att öka vårdtagarnas livskvalitet. Kan hundar öka livskvaliteten? Syftet med denna studie var att undersöka vårdtagares och vårdpersonals syn på hundars betydelse för äldres livskvalitet. I denna empiriska studie använder sig författarna av semistrukturerade intervjuer för att samla in material från vårdtagare och vårdpersonal. Materialet analyseras med hjälp av manifest innehållsanalys, varvid resultatet presenterades i olika kategorier. Bland vårdtagarna framkom kategorierna hundars effekt: fysiskt och psykiskt, kontakt och intryck. Bland vårdpersonalen framkom kategorierna hundars effekt: fysiskt och psykiskt, kontakt och känslomässigt. Resultatet av denna studie var att hundarna påverkade vårdtagarna så att en del av dem rörde mer på sig, de lockades ut ur sina rum och fick en minskad passivitet. De blev mer mentalt alerta och blev glada av hundarna. Hundarna underlättade dessutom att skapa kontakt och diskussion. Vårdtagarnas uppfattningar av ökat välbefinnande pga. hundar visade ingen skillnad, men vårdpersonalen märkte en positiv skillnad. En del av vårdtagarna tyckte att hundar är tillgivna, att de var som kompisar och att de gav en positiv stämning. Vårdtagarna tyckte att vårdhemmet kändes mer familjärt när hundarna var där. Hundarna fick många vårdtagare att vara mindre på sitt rum och mer i gemensamma utrymmen, vilket studiens författare ansåg vara mycket positivt. Författare har arbetat tillsammans med alla studiens moment för att öka tillförlitligheten. Studien ger läsaren en inblick i hur hundar påverkar äldre vårdtagares livskvalitet.

Nyckelord: hundar, livskvalitet, påverkan, vårdtagare, vårdpersonal.

DOGS IN NURSING HOMES

-AN EMPIRICAL STUDY ABOUT OLDER
PATIENT'S AND STAFF'S VIEW ABOUT DOG'S
MEANING FOR OLDER PEOPLE'S QUALITY OF
LIFE.

JENNI AKESSON
TATIANA ORLOVA

Akesson, J. & Orlova, T. Dogs in nursinghomes. An empirical study about older patient's and staff's view about dog's meaning for older people's quality of life. *Degree paper in nursing, 15 credit points*. Malmö högskola: Faculty of Health and Society, Department Nursing 2010.

The older population is increasing and some of them need to live in a nursing home/assisted living. Something that is really important is to increase the patient's well being. Can dogs increase older people's well being? The aim of this study was to examine patient's and staff's view of dog's importance for older people's quality of life. The authors in this empirical study uses semi structured interviews to collect data from patients and staff. The data was analyzed with manifest content analysis and the result was presented in different categories. The patient's categories were dog's effect: physical and psychological, contact and impression. The staff's categories were dog's effect: physical and psychological, contact and "home" ambience. The result of this study was that dogs affect patients in a way that some of them became more active and increased their socializing and communication with the other residents. They got more mentally alert and the dogs made them happy. The dogs facilitate the patient's to take contact with others and create discussions. The patient's opinion about increased well being due to dogs didn't show any significant difference but the staff did notice a positive variance. Some of the patients thought that dogs are devoted, that dogs are like friends and that the dogs made a positive atmosphere. The patients also thought that the nursing home/assisted living was more intimate when the dogs were there. Due to the dogs more patients were in the living room, which the authors interpreted to be very positive. This study gives the reader an insight of how dogs can affect older patient's quality of life.

Keywords: dogs, quality of life, affect patients, patients and staff.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	3
INLEDNING	5
BAKGRUND	5
Hundar och människor tillsammans	5
Äldre människor	7
Livskvalitet	8
Hälsa	8
Hundars olika användningsområden	9
Allergi	10
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	11
METOD	11
Empiri	11
Studiens genomförande	11
Urval	12
Inklusions- respektive exklusionskriterier	12
Datainsamling	13
Semistrukturerad intervju	13
Intervjuer	13
Dataanalys	13
Studiens innehållsanalys	14
Etiska aspekter	15
Definitioner	15
RESULTAT	16
Hundars effekt: fysiskt och psykiskt	16
Vårdtagarna	16
Vårdpersonal	17
Kontakt	18
Vårdtagarna	18
Vårdpersonal	18
Intryck	18
Känslomatmosfär	19
DISKUSSION	19
Metoddiskussion	19
Urval	19
Etiska aspekter	20
Intervjuer	20
Innehållsanalys	21
Giltighet	22
Tillförlitlighet	22
Överförbarhet	22

Resultatdiskussion	22
Hundars effekt: fysiskt och psykiskt	22
Kontakt	23
Intryck	24
Känslomatmosfär	24
Jämförelse mellan vårdtagarna och vårdpersonalen	25
SLUTSATS	25
REFERENSER	26
BILAGOR	28

INLEDNING

För många människor innebär hunden trygghet, tillgivenhet och gemenskap. Varje dag ger den oss sin uppskattning och glädje, den tillgodoser vårt behov av självförverkligande och självrespekt. Vi människor har självrespekten inom oss, men självrespekten förstärks genom positiva kontakter där man blir sedd och bekräftad samt uppskattad för den man är. Hunden hjälper till att förmedla kontakter mellan ägaren och andra människor och det är den kontakten mellan människor som medför positiva effekter. Hundägaren får därmed ett större kontaktnät (Beck-Friis m fl. 2007).

De senaste åren har en del artiklar om hundar i olika vårdsammanhang publicerats, både i dagstidningar och tidskrifter som Hundsport, en månatlig tidning som Svenska kennelklubben skickar ut till sina medlemmar.

Ett annat exempel på det ökade intresset för djur i vården: sedan 2007-11-01 finns det en kurs på 15 högskolepoäng på Malmö Högskola. Kursen heter ”Djurs medverkan i vård och socialt arbete”. Syftet med denna kurs är att studenten ska utveckla grundläggande kunskaper om och problematisera medverkan av djur inom socialt arbete, vård och pedagogiska verksamheter. Kursen handlar inte endast om hundar, utan alla sorters djur (Malmö Högskola, 2010).

Det finns relativt många studier om hälso nyttan av kontakt med sällskapsdjur, men det finns inte så många studier som har hög evidens. Det kan bero på att ämnet är förhållandevis ungt, men även att vi har att göra med komplicerade, flerfaktoriella situationer där det är svårt att göra randomiserade försök med kontrollerade grupper (Hultman, 2008).

En av författarna har arbetat inom vården och då haft sina egna hundar med sig och därmed sett hundarnas positiva inverkan på vårdtagarna. Denna erfarenhet gjorde att författarparet ville utforska på vilket sätt hundar påverkar äldre vårdtagare. En specifik händelse som väckte den ena författarens intresse var mötet med en man på ett vårdboende, som inte talat på flera år. När denna man träffade författarens ena hund, började mannen att tala. Han talade till hunden och sträckte ut sin hand för att få klappa hunden. Hur var detta möjligt?

BAKGRUND

Nedan presenteras fakta om befintliga studier, forskning i Sverige, äldre människor, livskvalitet, hälsa, hundars olika användningsområden och allergi.

Hundar och människor tillsammans

I en studie av Knight och Edwards (2008) som utförts i Storbritannien, beskrivs fysiska, psykiska och sociala fördelar för äldre människor som har kontakt med hundar. Studien visade att för den fysiska hälsan var det bra att ha en hund eftersom hunden var en motiveringsfaktor till fysisk aktivitet. Nittio procent av de intervjuade i studien promenerade med sin hund en eller två gånger per dag. Den psykologiska nyttan med hundar visade sig i ökad livskvalitet och bekvämlighet för deltagarna, liksom en ökad känsla av sällskap. Hunden var mottagare och

sändare av kärlek. Hundar beskrevs som terapeuter. De gav komfort speciellt i svåra stunder av livet. Känslor som depression, isolering och ensamhet var lättare att bearbeta och hunden hjälpte till med att gå vidare i livet. Hundar gav också skydd och en känsla av säkerhet. Sociala fördelar var att gamla som promenerade med sin hund kände stolthet, tillfredsställelse och en känsla av tillhörighet när de träffade andra människor som också hade hund. I studiens resultat- och diskussionsdel framgår det att den äldre delen av befolkningen ökar och det fick allvarliga konsekvenser för resurser i samhälle och sjukvård. Äldre människor som samverkar med hundar kan ha fysiska, psykiska och sociala fördelar. Hälsan ökar och i motsvarande grad minskar samhällets kostnader. Om samhället ska få ut maximalt värde för dessa fördelar, måste hundvänliga attityder som uppskattar och bekräftar värdet av vad hundar kan göra för människors liv och välbefinnande, spridas till vardagslivet (Knight & Edwards, 2008).

I sin studie sammanfattar Wells (2007) vad andra forskare har kommit fram till angående hur hundar påverkar människors hälsa i dagens samhälle. Hundar kan motverka stress hos sina ägare, sänka blodtryck samt hjärtfrekvens och man kan träna sina hundar till att hitta cancerumörer med hjälp av sitt luktsinne. I 41 % av fallen hittade hunden cancerumören. Detta betyder att om träningsmetoden utvecklas kan man träna hundar till att finna fler cancerfall i framtiden. Alla hundar sägs kunna upptäcka anfall t.ex. epilepsianfall. Dock är det inte alla hundar som reagerar ändamålsenligt på ett anfall. De registrerar förändringar i kemiska substanser i människans kropp som kan användas/utnyttjas vid olika sjukdomar t.ex. hypoglykemi. Hundar kan ha en främjande roll i både fysisk och psykisk hälsa. I den studien beskrivs även att hundar kan minska stress, oro, ensamhet och depression. Användning av hundar har blivit mer och mer populärt. Hundar hjälper till att minska känslan av isolation, ökar förtroende, självkänsla och oberoende.

Hultman (2008) beskriver i sin sammanställning av rapporter en studie som handlar om hundars inverkan på äldre som vistas på vårdhem. I studien erhöles signifikanta positiva effekter på faktorerna ångest, förvirring, depression, spändhet, trötthet och vitalitet.

Steed och Smith (2003) har i deras studie sammanfattat andra forskares resultat. Umgänge med djur minskar blodtryck och hjärtfrekvens, minskade incidensen att drabbas av depression och ökade livskvaliteten. Djurassisterad aktivitet kan leda till ökad livskvalitet hos åldrande människor. En hund som vistas på ett vårdhem ökar de sociala interaktionerna mellan vårdtagarna.

I en fenomenologisk studie om äldre filippiner framgår det att studiens deltagare fick bättre självkänsla pga. sitt husdjur (övervägande deltagare hade hund). De lade sin kärlek och uppmärksamhet på husdjuret som de tidigare lagt på sin familj, som vid studiens förfarande inte längre fanns hos dem. Saknaden av familjen gjorde att de äldre filippinerna behövde någon/något att ge sin kärlek och uppmärksamhet till. Husdjuret uppfyllde detta behov. De behandlade sina djur som familjemedlemmar. Självkänslan ökade pga. känslan av ansvar, känslan att känna sig uppskattad och behövd av sitt husdjur och känslan av säkerhet. En deltagare uttryckte att om man äger ett djur, känner man sig behövd, att någon litar på dig och att det var anledningen till att hålla sig frisk (de Guzman m fl. 2009).

Husdjuren ökade den fysiska aktiviteten hos de äldre, hjälpte sina ägare att känna sig ungdomliga, gjorde så att de äldre i större utsträckning kunde bibehålla mentalt status, förbättrade ägarnas humör, minimerade depression och känslan av ensamhet hos sina ägare. Husdjuren gjorde även så att deras ägare funderade i mindre utsträckning på olika problem de hade samt minskade stressnivån (de Guzman m fl. 2009).

Högskolan i Skövde och Sveriges Lantbruksuniversitet kommer under 2010 att undersöka hur äldre människor på ett äldreboende upplever välbefinnande när de träffar en vårdhund. Först ska forskarna utvärdera hur de gamla upplever sitt välbefinnande i nuläget. Därefter kommer de äldre att få träffa en utbildad vårdhund under vissa tidsperioder. Detta kommer sedan att utvärderas för att se om det har skett någon utveckling i välbefinnandet genom kontakten med hunden.

Forskarna kommer även att studera hur de äldres handlingsmönster, kommunikation och sociala kontakt påverkas av hundens närvaro. Studien kommer att ske i Skaraborg (Skövde Högskola, 2009).

Större delen av all forskning kring djurs betydelse för människors hälsa bedrivs på flera olika institutioner och universitet, men dock sällan som stora forskningsprojekt. Vissa studier bedrivs inom Sveriges lantbruksuniversitet och andra inom universitet, högskolor och vid kliniska behandlingsverksamhet i samband med projektutvärderingar. Det saknas en forskningsplattform för studier som berör om interaktionen mellan människor och djur och för fördjupad kunskap om djurens betydelse för människors välbefinnande och livskvalitet (Manimalisrapporten, 2009).

Äldre människor

Antalet äldre människor växer allt mer. Personer som är sextiofem år och äldre utgör idag mer än hälften av alla patienter inom sjukvården i Sverige. Kvinnor lever i genomsnitt längre än män och därför ökar antalet äldre människor som är ensamboende proportionellt med stigande ålder (Silfverberg, 2007).

Människor åldras på ett likartat sätt, men processen är ändå individuell och personlig. Äldre personer behöver mer hjälp och stöd och vid förlust av olika funktioner behöver de mer hjälp av vård och omsorg. De äldre märker omgivningens negativa syn på ålderdomen och de gamla blir inte sedda som de personer de verkligen är. Kränkningar kan förekomma i enstaka fall, vissa känner smärta som inte går över, andra känner rädsla för döden. Detta ökar beroendet av andra människor till exempel från personal på vårdboende eller anhöriga. Vid åldrande sker förändringar i organismen som nedsatt funktionsförmåga och kommunikationsförmåga. Kognitionsförmågan inkluderar fyra viktiga delar, minne, perception, tänkande och språk. Dessa påverkas på olika sätt vid åldrandet. Perception som innebär att ta in stimulusinformation från omgivningen med hjälp av sinnesorganen försämras, synen påverkas, hörseln försämras och det tar längre tid att bearbeta visuella stimuli. Informationen till hjärnan kan begränsas och det tar längre tid att få feedback. Retrospektivt minne (om händelser som ligger långt tillbaka i tiden), perceptuella minnet som hjälper till att komma ihåg hur något luktar, känns eller ser ut och korttidsminnet (arbetsminne) fungerar sämre. Långtidsminnet som innehåller olika typer av information, till exempel händelser eller episoder, som kan associeras med plats eller tid drabbas på samma sätt (a a).

Långtidsminnet inkluderar procedurerna minnet och kroppsmminnet (rörelseminnet) som ansvarar för rörelseförmågan. Om miljön känns mer trygg och känd så ägnas mer koncentration åt kommunikation. Demenssjukdom, ensamhet och isolering kan också drabba gamla människor (Silfverberg, 2007).

I livets slutskede ska gamla människor förhoppningsvis få en kärleksfull omvårdnad, omsorg och bästa möjliga livskvalitet. Autonomi och hälsa är också viktiga för gamla personer (a a).

Livskvalitet

Livskvalitet kan användas på olika sätt och det kan stå för olika begrepp, till exempel i medicinska sammanhang, där mål exempelvis kan vara att mäta effektiviteten av behandlingen. Men att föra samman fysiska och emotionella symptom, social och yrkesmässig funktion i en enda kategori är problematiskt på många sätt. Oavsett vilken teori om livskvalitet man utgår från är livskvalitet inte mätbart i någon högre grad. Det enda som kan ha ett värde för en person enligt den *hedonistiska* teorin om livskvalitet, är obehagliga eller behagliga upplevelser (Brülde 2003).

Brülde (2003) har en *egen teori* om livskvalitet som är en blandning av teorier som kombinerar element från hedonismen, önskeuppfyllelsesteori och den objektivistiska pluralismen. Det finns två typer av sakförhållanden som kan ha stort värde för en person: en persons behagliga upplevelser och att denna person får sina önskningar uppfyllda. Denna teori kan ses som en lyckoteori om livskvalitet, eftersom den hävdar att en persons livskvalitet i stort sett beror på hur lycklig personen är (hur personen mår och hur tillfreds denne är med sitt liv).

Begreppet livskvalitet enligt Silverberg (2007) som användes i vård och omsorg betyder mest välfärdens kvalitet, som kan beskrivas "hur vi har det". Det är ett tillstånd som relaterar till hälsan, men också har samband med de yttre faktorer som närmast påverkar oss. Silverberg (2007) har föreslagit att en persons livskvalitet har samband med förverkligandet av dennes preferenser eller önskningar.

För vissa verksamheter och institutioner spelar föreställningar om vad livskvalitet är en stor roll, ofta i kraft av de institutionaliserade normer eller målsättningar som gäller för verksamhet eller institutionen ifråga. För hälso- och sjukvården är bevarad eller ökad livskvalitet ett centralt mål. Detta mål verkar ha störst aktualitet då bot inte är möjligt som till exempel inom vården för handikappade personer, patienter med kroniska sjukdomar eller inom palliativ vård (Brülde 2003).

Hälsa

Enligt Nationalencyklopedin (2010) definieras hälsa som ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och inte blott frånvaro av sjukdom och handikapp. Hälsa är ett positivt tillstånd som inbegriper hela individen i förhållande till dess situation.

Blodtryck och hjärtfrekvens sjunker hos både matte/husse och hunden när ägaren sitter ner och smeker/klappar sin hund. Kroppen påverkas fysiologiskt när vi smeker hundarna, pratar med dem, kliar dem, sköter om dem och mår bra

tillsammans med dem. Personer som äger sällskapsdjur drabbas i lägre utsträckning av diverse krämpor än andra människor, de är mindre oroliga och deprimerade och blir snabbare återställda efter operativa ingrepp. De har dessutom lägre kolesterolvärden och behöver inte gå till doktorn lika ofta som personer utan sällskapsdjur (Beck-Friis m fl. 2007).

Hundars olika användningsområden

Hundar används för många syften, t.ex. inom räddningstjänst, polisväsende, rehabilitering, assistans för syn- och hörselskadade, inom tullen och försvarsmakten. Det finns hundar som utbildas specifikt till så kallade vårdhundar, där de är verksamma inom äldreomsorg, psykiatrisk vård, handikappsård eller pediatrik vård. Hunden är ett bra redskap i vården av äldre och dementa, eftersom hundar är utomordentlig på att läsa av kroppsspråk (icke-verbal kommunikation) samt att den inte är värderande i sin attityd (Beck-Friis m fl. 2007).

I Sverige har olika riksdagspartier samt kommuner och landsting motionerat om djur i vården. I England finns en universitetsutbildning för vårdhundsförare och liknande utbildningar finns i USA och Österrike (Beck-Friis m fl. 2007). Användningen av djur i vården är mycket vanligare utomlands än i Sverige. Vårdhundar kan användas på olika sätt och kan antingen innebära ”animal assisted therapy” (AAT) eller ”animal assisted activities” (AAA). Med AAT vill man förbättra hälsan med hjälp av djurterapi. Djuret, som kan vara hundar, katter, kaniner mm, ingår i ett schemalagt behandlingsprogram där man vill tillgodose fysiska, psykiska, sociala existentiella dimensioner. Denna metod har används sedan 1960-talet då en psykoterapeut vid namn Levinson, använde sig utav hundar vid behandlingen av autistiska barn. Med AAA vill man aktivera patienten genom djurets närvaro (Beck-Friis m fl. 2007).

Hultman (2008) skriver om djurassisterad terapi vid rehabilitering och djuranpassad aktivitet. För att förtydliga hundars positiva inverkan på vården beskriver Hultman (2008) två exempel nedan. Det ena exemplet är en 84-årig man som drabbats av lårbensfraktur och som även i samband med sjukhusvård drabbats av lunginflammation och urinvägsinfektion. Mannen fick senare sänkt stämningsläge som sedan övergick i en svårbehandlad depression. Mannen ville inte delta i rehabiliteringsträningen och kände sig inte motiverad. När han senare fick börja träna tillsammans med ett vårdhundsteam kunde man märka en tydlig förbättring i stämningsläget. Mannen blev motiverad och pratade mycket med och om hunden. Han log och skrattade högt. Detta gjorde att mannen fick bättre rörlighet. Denna sort av självmotiverande rehabilitering ger bättre och snabbare tillfrisknande än någon annan metod. Man kan nämligen komplettera all traditionell träning med en vårdhund, vilket kan liknas vid en turboeffekt.

Det andra exemplet handlar om en dam som är 74 år och bor på ett äldreboende. Denna dam var fylld av oro och gick oavbrutet fram och tillbaka i korridorerna. Hon irrade med blicken och var fylld av ångest. Hon visade ingen reaktion när personalen försökte få kontakt med henne. En dag kom det en utbildad vårdhund till avdelningen. Damen uppmärksammade hunden och sträckte ut en hand för att hälsa. Tillslut tog hon tag i kopplet och gick iväg med hunden samtidigt som hon talade osammanhängande till den. Hon satte sig tillslut ner i allrummet tillsammans med hunden samtidigt som hennes tal blev mer och mer tydligt. En annan dam

satte sig bredvid och de båda talade om hunden och skrattade. Känslan av gemenskap blev sedan påtaglig mellan damerna (Beck-Friis m fl. 2007).

Enligt Manimalis (2010 b) ska Astma- och Allergiförbundets ordförande Ingalill Björn ha hävdat följande:

”Eftersom djur har förmågan att stärka äldre människors hälsa blir det allt vanligare med hundar, katter och andra djur på äldreboenden i Sverige. Allt fler beslutsfattare inom vården och omsorgen har insett att djur nästan alltid har en positiv effekt på äldre människors fysiologiska, psykologiska och sociala välmående. Och eftersom äldreomsorgens fokus måste vara att tillgodose äldre människors behov kommer djuren att finnas kvar”

I USA används specialutbildade vårdhundsteam inom bl.a. akutsjukvården, intensivvården och cancervården. Användningen av vårdhund har där visat sig vara så ekonomiskt lönsam att försäkringsbolag nu ställer krav på tillgång till vårdhundar för att göra utbetalningar (Rikstagen 2009).

Allergi

En klar nackdel med hund i vården är allergi hos både personal och boende/patient. Allergiska personer i omgivningen måste beaktas. Dock förekommer sällan pälsallergi hos äldre. Det är främst personalen som är allergiska (Beck-Friis m fl. 2007).

Enligt Astma och Allergiförbundet (2010 a) finns det inga ”allergisäkra” katter, hundar, hästar eller gnagare, även om mängden allergiframkallande ämnen kan variera mellan olika djur och raser. Sköldpaddor eller reptiler som till exempel ormar och ödlor är säkra djur ur allergisynpunkt. Allergin beror på att djuren avger protein från talgkörtlar, hudceller, saliv och urin. Proteinerna sätter sig sedan på päls håren vilket gör att även pälsen blir allergiframkallande. Hos personer med pälsdjursallergi reagerar immunförsvaret på djurens protein och symtom uppstår.

Ca 15% av befolkningen i Sverige lider av allergi mot pälsdjur. Allergin kan yttra sig som bl.a. rinnsnuva, astma, täppt näsa, klåda och hudbesvär. Astma och Allergiförbundet (2010 a) tillstår att pälsdjur kan ha en positiv effekt på människor och kan vara till nytta och glädje för många, men menar att det tas för lite hänsyn till den hälsorisk allergin innebär för de som har pälsdjursallergi. Förbundet anser att äldreboenden ska vara djurfria av försiktighetsskäl. Förbundet tycker att det kan finnas vissa lokaler där djur är tillåtna och dit personer som vill leva med pälsdjur kan söka sig. Astma och Allergiförbundet hävdar att ansvariga för äldrevården inom Sveriges alla kommuner måste se till att omsorgen är tillgänglig för alla. Det skulle annars kunna betraktas som diskriminering och strida mot den av Sverige antagna FN-konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning (Astma- och Allergiförbundet 2010 b)

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med denna studie var att undersöka vårdtagares och vårdpersonals syn på hundars påverkan på äldres livskvalitet.

Frågeställningar som belystes var: Vad har hundar för betydelse för vårdtagarna? Hur är vårdtagarnas och vårdpersonalens syn på hundarna? Har de märkt någon skillnad fysiskt och psykiskt? Vilka känslor väcker hundarna hos vårdtagarna?

METOD

Nedan beskrivs empiri, studiens genomförande, urval, inklusions- respektive exklusionskriterier, datainsamling, dataanalys, etiska aspekter och definitioner.

Empiri

Carlsson (1997) hävdar att empiriska studier är grundade på experimentella iakttagelser och systematiska observationer. I empirismen bygger vi upp våra kunskaper om världen genom iakttagelser och slutledningar. Polit och Beck (2001) skriver att empirisk evidens är bevis som är grundad i en objektiv verklighet, baserad på insamlad data av folks förnuft.

Studiens genomförande

Tio vårdhem i Malmös olika stadsdelar kontaktades via telefon för att ta del av om de hade hundar på någon av avdelningarna. De tillfrågades om de var intresserade av att delta i studien. Det var ett vårdhem vars verksamhetschef var intresserad. Denna chef blev vår ”gate keeper”. Begreppet ”gate keeper” beskriver Trost (2005) som en ”nyckelperson”. Detta vårdhem har två hundar på en avdelning och en hund på en annan avdelning. Hundarna ägs av personer i personalen och följer med dem när de arbetar.

Projektplan, informationsbrev (bilaga 1) samt tillståndsdokument skickades till verksamhetschefen på vårdhemmet. När tillståndsdokumentet var undertecknat och tillbakasänt till författarna skickades en ansökan om etikprövning in till Malmö Högskolas etikprövningsnämnd (beslutsnummer Dnr HS60-10/218:51). Därefter kontaktades verksamhetschefen som underrättades om vilka kriterierna var för att medverka i studien. Verksamhetschefen informerade sedan teamledarna på respektive avdelning som utifrån inklusions- respektive exklusionskriterierna. Teamledarna tillfrågade de vårdtagare som de ansåg stämma överens med inklusions- respektive exklusionskriterierna. Författarna kontaktade sedan teamledarna via telefon för att avtala tid för intervjuer.

Innan intervjun startade berättade intervjuarna kort om studiens syfte, att det var frivilligt att delta, att de när som helst kunde välja att avbryta intervjun utan konsekvenser samt informerade informanterna om att intervjun skulle spelas in på band. Detta hade de även läst i informationsbrevet som teamledaren tidigare delat ut och som vårdtagaren i lugn och ro läst igenom. Efter att samtyckesformuläret var påskrivet startade intervjun. Intervjuerna med vårdtagarna hölls på deras rum, dels för att vårdtagarna skulle känna sig trygga, dels för att kunna genomföra intervjun så ostört som möjligt.

Ljudfilerna spelades upp och de båda författarna hjälptes åt att transkribera alla intervjuerna. Det transkriberade materialet skrevs sedan ut på papper för att analyseras med hjälp av innehållsanalys. Det hände att de boende svävade ut lite i sina svar och berättade om nära och kära. Berättelser om vänner och familj transkriberades inte då det inte var relevant för studien.

Urval

Studien riktar sig till äldre personer som bor på ett vårdboende i Malmö samt till personalen på samma vårdboende

Det skedde ett så kallat bekvämlighetsurval där författarna blev tilldelade för studien passande informanter. Teamledaren på respektive avdelning tillfrågade de hon tyckte kunde passa för studien. Dessa fick läsa igenom informationsbrevet och efter det besluta om de ville medverka eller inte. Ett bekvämlighetsurval är en praktisk och vanlig metod att använda sig av. Urvalet innebär att man tar vad man råkar finna. Det kan innebära att man hittar informanter genom att sätta in en annons, stöta på någon i kön på Ica eller sätta upp anslag på lämpliga ställen (Granskär & Höglund-Nielsen 2008). I detta fall var det endast de boende och personalen på vårdhemmet som tillfrågades. Sex vårdtagare deltog i studien. Av de totalt sex intervjuerna med vårdtagare, fick en avbrytas pga. att vårdtagaren hade smärtor ryggen. Intervjun avbröts i tidigt skede och det insamlade materialet i denna intervju användes därför inte. Könsfördelningen var två män och två av de tre kvinnor som alla haft hund tidigare i sitt liv. Intervjuerna varade 15-25 minuter. Dessa vårdtagare har bott på vårdhemmet mellan 1 månad och 4 år.

Av de fyra i vårdpersonalen som intervjuades, har alla fyra erfarenheter av hund men endast tre av dessa är hundägare. Författarna ville att antalet vårdtagare och antalet vårdpersonal om möjligt skulle vara lika för att svaren från en informantgrupp inte skulle dominera. När vårdpersonalen blev tillfrågad att medverka i studien föll en informant bort då denne arbetat på vårdhemmet så pass kort tid att denne inte hade någon erfarenhet.

Informanterna vars intervjuer användes i studien oidentifierades genom att de tilldelades varsin bokstav som valdes slumpmässigt. Dessa blev: A, B, C, D och F.

Inklusions- respektive exklusionskriterier

Inklusionskriterier för vårdtagarna var att de skulle kunna föra en konversation. De skulle kunna höra så pass bra att det gick att intervju dem. De skulle ha varierande bakgrunder som utbildning, kulturell tillhörighet och social status. Informanterna skulle även ha varierande erfarenheter och relationer till hundar samt ha en positiv eller negativ inställning till hundar. Informanterna skulle även i möjligaste mån ha varierande kön och ålder. Exklusionskriterier var diagnos demenssjukdom, om de hade starkt nedsatt hörsel eller var döva. Äldre personer som bor i ordinärt boende med egen hund ingår inte i studien.

Inklusionskriterier för personalen var erfarenheter av hundar (hundägare eller ej) och olika kön. De skulle också ha haft minst ett års erfarenhet av hundar på arbetsplatsen. Personalen skulle ha befattningen vårdbiträde, undersköterska eller

sjuksköterska. Exklusionskriterier var personal som inte har någon erfarenhet av hundar på vårdhem.

Datainsamling

Här beskrivs vad en semistrukturerad intervju är och sedan hur författarna genomfört intervjuerna.

Semistrukturerad intervju

I semistrukturerade intervjuer används dels öppna och dels begränsade frågor. Med hjälp av två typer av underordnade frågor fylls strukturen i; en typ som får den intervjuade att svara så utförligt som möjligt eller så mycket som han vill och en typ som gör att den intervjuade berättar i detalj eller förklarar ytterligare. De viktigaste frågorna som intervjuaren ställer skapar den översiktliga strukturen. Den intervjuade har en viss frihet att bestämma vad han ska prata om, hur mycket han vill säga och hur han ska uttrycka sig men intervjuaren kan ta kontroll över intervjun när så är nödvändigt för att behålla den röda tråden (Drever 1995).

En semistrukturerad intervju är koncentrerad på två begrepp: strukturen av intervjun och hur lång tid som intervjuaren har kontroll över intervjun. Intervjuaren ställer frågor och informanten svarar på dessa. Detta ger intervjuaren en form av kontroll och struktur över intervjun och främjar till i förväg planerade frågor. Intervjuaren kan utforska, påverka och acceptera svaren. Syftet är att få informanten till att tala på sitt eget sätt och i sin egen takt och även om intervjuaren vet att det informanten säger kanske inte är rätt, kan intervjuaren fortsätta att utforska och påverka enligt planen (Drever, 1995).

Intervjuer

Båda intervjuerna var närvarande vid samtliga intervjuer och ställde lika många frågor var till informanterna. Varje intervjuare hade sina bestämda frågor till varje informant (bilaga 2 och 3). Om det behövdes, ställdes följdfrågor för att få informanten till att utveckla sina svar.

För att svara på studiens syfte och frågeställning tillfrågades vårdpersonalen på samma vårdhem om de ville bli intervjuade. Författarna tyckte att det var intressant att kunna jämföra vårdpersonalens och vårdtagarnas syn på hundarnas betydelse för vårdtagarnas livskvalitet. Totalt fyra personer i vårdpersonalen intervjuades och tre av dessa var hundägare. Intervjuerna varade mellan 12-50 minuter. Alla intervjuerna bandades. Intervjuerna skedde på arbetstid och tre intervjuer hölls i vårdhemmets gemensamma utrymme så att informanten kunde ha uppsikt över vårdtagarna. En intervju hölls ostört i personalrummet. Ungefär samma typ av frågor ställdes till vårdpersonalen som till vårdtagarna (se bilaga 2 och 3). Frågorna berörde ämnen som bl.a. kontakt, aktiviteter med hundarna, erfarenhet av hundar och upplevelser av hundar. Ljudfilerna från intervjuerna överfördes till en dator när alla intervjuer var avklarade. Först transkriberades vårdtagarnas intervjuer sedan vårdpersonalens.

Dataanalys

Nedan redovisas hur Granskär och Höglund-Nielsen (2008) förklarar innehållsanalys. Sedan redovisar studiens författare hur de har gått tillväga.

Här följer en sammanfattning av vad en innehållsanalys är enligt Granskär och Höglund-Nielsen (2008). Innehållsanalys används för att beskriva variationer genom att identifiera skillnader och likheter i en text. I en innehållsanalys ingår en del begrepp som analysenhet, domän, meningsenhet, kondensering, abstraktion, kod, kategori och tema. En *analysenhet* är hela dokumentet som studerats, till exempel en transkriberad intervju. En *domän* är delar av texten som handlar om ett och samma ämne eller specifikt området. Det kan vara till exempel delar av en intervjutext som sammanfaller med frågeområden i en intervjuguide. *Tema* är som "en röd tråd" i resultatet och återkommer kategori efter kategori. Ett tema svarar på frågan "Hur?" Resterande begrepp förklaras under rubriken *Studiens innehållsanalys* (Granskär & Höglund-Nielsen, 2008).

I denna analysmetod använder man sig av giltighet, validering, tillförlitlighet och överförbarhet för att kunna styrka studiens resultat. Ett resultat anses *giltigt* om det lyfter fram de karaktäristiska som är representativa eller det typiska för det som var avsett att beskrivas. Val av olika kön, ålder och erfarenheter kan också styrka giltigheten i arbetet/studien. *Validering* är när man tar hjälp av personer som är experter inom ämnesområdet man studerar. Dessa experter tittar på hur materialet är kodat och bearbetat samt om det gjorts en trovärdig tolkning. Genom att båda författarna tillsammans reflekterar och bearbetar materialet/den insamlade datan, ökar *tillförlitligheten*. Ställningstagandena blir verifierade under hela forskningsprocessen. *Överförbarhet* innebär i vilken utsträckning studiens resultat kan överföras på andra situationer eller grupper (Granskär & Höglund-Nielsen 2008). Detta kommer att diskuteras i metoddiskussionen.

Studiens innehållsanalys

Författarna har valt att analysera texten efter hur Granskär och Höglund-Nielsens (2008) beskriver innehållsanalysprocessen.

Allt transkriberat material skrevs ut på papper för att få en mer överskådlig uppfattning. Författarna läste sedan igenom intervjuerna två gånger var för sig för att få en övergripande uppfattning om den insamlade datan. Efter detta valde författarparet tillsammans ut meningsbärande enheter. Enligt Granskär och Höglund-Nielsen (2008) är en *meningsenhet* en meningsbärande del av texten, dvs. ord, meningar eller stycken av text som hör ihop genom sitt innehåll och sammanhang. Sedan ringade författarna in de meningsbärande enheterna med blyertspenna. När detta var gjort på alla intervjuer kondenserade författarparet alla meningsenheter tillsammans. *Kondensering* av en text är när man gör texten kortare och mera lätthanterlig utan att förlora det centrala innehållet i texten (a a). Författarna skrev den kondenserade texten med blyertspenna bredvid, den markerade meningsenheten. Därefter klipptes all kondenserad text ut och intervjunummer samt sidnummer noterades på det urklippta materialet. På så vis kunde författarna se från vilken intervju samt sida den kondenserade texten kom från. Vårdtagarnas kondenserade material samlades i en påse och vårdpersonalens i en annan påse för att inte blanda ihop dessa. När allt material var kondenserat och urklippt grupperade författarna allt kondensera materialet med liknande innehåll. Det liknande innehåll kunde t.ex. vara att vårdtagaren rör sig mer pga. hunden eller vårdtagaren längtar efter hunden. När detta var gjort skapade författarna en tabell

(bilaga 4 och 5) för att kunna skriva in alla grupper. Tabellen skapades för att kunna få en ännu mer överskådlig bild av analysen. Varje kondenserad grupp fick en kod som sedan skrevs in i tabellen. En *kod* är en etikett på en meningsenhet och koden beskriver kortfattat innehållet av meningsenheten. Koder är ett redskap som hjälper forskaren att reflektera över sina data och de skapas med hänsynstagande till meningsenhetens kontext (Granskär & Höglund-Nielsen 2008). Efter att koderna var skapade delade författarna in dessa i underkategorier där materialet hade liknande innehåll. En *underkategori* kan utgöra en del av en kategori. Flera underkategorier kan tillsammans bilda en kategori. För att enkelt beskriva en underkategori kan man likna den vid en grönsak som till exempel en morot, en gurka eller en tomat. Moroten, gurkan och tomaten är olika underkategorier till kategorin grönsaker (Granskär & Höglund-Nielsen, 2008). När alla underkategorier var inskrivna tänkte författarna tillsammans ut passande namn för kategorier som sedan skrevs in i tabellen. En *kategori* utgörs av flera koder. Dessa koder ska ha liknande innehåll. Innehållet i kategorin ska skilja sig från andra kategorier. Inga data får passa in i två kategorier eller fler och heller inte falla mellan de olika kategorierna. En kategori kan även innefatta underkategorier. Kategorin svarar på frågan ”Vad?” (a a) Författarna kontrollerade så att datan i kategorin stämde överens med övriga data i samma kategori samt att inga data föll mellan de olika kategorierna eller passade in i någon annan kategori (internt homogena och externt heterogena). Varje kategori markerades med en färg (ex. lila, röd, grön) för att lättare kunna se vilka koder och underkategorier som tillhörde samma kategori. Denna färg markerades även på koder och underkategorier. När detta var gjort skrevs resultatet ut med hjälp av ovan nämnda tabell. Tabellen gjorde så att alla kategorier och underkategorier var lätta att följa och så att inget material missades att redovisas. Någon enstaka gång fick författarna gå tillbaka till ursprungstexten för att kunna skriva ut ett resultat eller se till så att ett citat var korrekt. Varje kategori redovisades för sig med både vårdtagares och personalens utsagor. Det gjordes en tabell som visar exempel på analysprocessen från meningsbärande enhet till kategori (bilaga 6).

Etiska aspekter

Forskningsarbete hade som syfte att hitta fakta som kan lösa teoretiska och praktiska problem. Det finns principdeklarationer eller etiska regler för yrkesutövare och inom medicinsk forskning gäller Helsingforsdeklarationen. Inom omvårdnadsområdet används riktlinjer för omvårdnadsforskning som skrevs i 1982 Nordiska sjuksköterskeförbundens organ, Sjuksköterskornas Samarbete i Norden (SSN). Sekretesslagen kontrollerar tystnadsplikt och konfidentialitet. Forskare har ansvaret att redovisa sin forskning fullständigt och sanningsenligt (Carlsson 1997).

Författarna arbetade med att ta etiska aspekter i beaktande. Trost (2005) beskriver ämnen som konfidentialitet, anonymitet, information till deltagare och frivilligt medverkande. I denna studie beaktades etiska överväganden avseende anonymitet och konfidentialitet, det vill säga inga namn eller personuppgifter från deltagarna redovisas i materialet. Heller inga citat eller data som kan kopplas samman med några personuppgifter redovisades. Intervjun skedde med en person i taget för att inte äventyra tystnadsplikten, vilket kan ske vid fokusgruppsintervjuer (a a).

Definitioner

Författarna till denna studie benämns både som författare och intervjuare. De intervjuade vårdtagarna benämns som vårdtagare. Den intervjuade vårdpersonalen benämns som vårdpersonal.

RESULTAT

Totalt framkom 4 kategorier. Tre kategorier bland vårdtagarna, vilka var hundars effekt: fysiskt och psykiskt, kontakt och intryck. Tre kategorier bland vårdpersonalen, vilka var hundars effekt: fysiskt och psykiskt, kontakt och känslolöslatmosfär.

Det framkom totalt 18 underkategorier varav 9 bland vårdtagarna och 9 bland personalen.

En översikt av meningsenheter, kondensering, koder, underkategorier och kategorier framgår av bilaga 6.

Varje kategori redogörs separat, först vårdtagarnas resultat följt av vårdpersonalens resultat.

Hundars effekt: fysiskt och psykiskt

Vad hundarna har för effekt på vårdtagarna redovisas här. Kategorin *hundars effekt: fysiskt och psykiskt* innefattar hos vårdtagarna underkategorierna fysisk aktivitet, ensamhet/trivsel, känslor, lugnande effekt och upplevelse av psykiskt tillstånd. Kategorin *hundars effekt: fysiskt och psykiskt* innefattar hos vårdpersonalen underkategorierna uppfattning av hundars betydelse på vårdtagarna, lugnande effekt, aktivitet med hundarna samt exempel på situationer då hundar inverkat på vårdtagarna.

Vårdtagarna

Vissa vårdtagare rörde mer på sig pga. hundarna, andra ville röra på sig och vara aktiva med hunden men kunde inte pga. sitt fysiska tillstånd. Det fanns även de vårdtagare som inte ville vara fysiskt aktiva med hunden. Ensamhet/trivsel kan förklaras som att en del vårdtagare längtade efter hundarna när de inte var på vårdhemmet, en del längtade inte alls, vissa tog för givet att hundarna var där och andra sa att hundarna inte hade någon betydelse för om de kände sig ensamma eller inte. Hundarna påverkade även vårdtagarna på det sätt att de kände att det var mer familjärt på boendet, de blev glada av hunden och de mådde bra av hunden, de tyckte om att träffa hunden men känslorna berodde även på vilken hund det var. En informant sa att en sjuk människa kan blir frisk av att klappa en hund:

”När du ser en sjuk människa som sitter och klappar en liten hund då trivs den sjuka människan. De kan bli friska av det, även om det låter dumt. Det kan man bli!” (Intervjuperson B)

De längtade även efter sin egen hund från tidigare liv när de såg hunden på boendet. Några vårdtagare hade svårt att förklara vilka känslor hundarna väckte. En annan vårdtagare uttryckte att han skulle bli besviken om hundarna svek sin ägare. Några sa att de mådde bra och kopplade av i hundarnas närvaro. En vårdtagare nämnde att han mådde bra av att se hundarna komma springandes:

”Ja, jag känner mig bra när de kommer kutandes” (Intervjuperson A)

Andra kände ingen lugnande effekt över huvud taget.

På frågan om hundarna ökat vårdtagarnas välbefinnande sedan de träffade hundarna på vårdhemmet för första gången, svarade samtliga vårdtagare nej.

Vårdpersonal

Här redovisas underkategorierna uppfattning av hundars betydelse för vårdtagarna, lugnande effekt, aktivitet med hundarna och exempel på situationer då hundar inverkat på vårdtagarna.

Hundarna väckte gamla minnen, vårdtagarna var lättare att få upp ur sina sängar då hunden användes som en motivationsfaktor. Hundarna lockade ut vårdtagarna ur sina rum så att de i större utsträckning kom ut till gemensamma utrymmen.

Hundarna väckte positiva reaktioner hos vårdtagare med demenssjukdom, vårdtagarna blev mer aktiva istället för passiva, de blev även mer spontana och mer mentalt alerta. Hundarna gjorde även att de inte koncentrerade sig lika mycket på sin sjukdom. En informant förklarade hundarnas betydelse så här:

”För att mycket av våra sjukdomar kan vi hjälpa, vi kanske inte kan bota men man kan hjälpa till att må bättre rent psykiskt”.

(Intervjuperson F)

Lugnande effekt kunde förklaras som att vårdtagarna tydde sig till hunden, de blev lugnare i hundens närvaro och vid enstaka tillfällen har vid-behovs-medicin behövts ges för att hunden inte varit närvarande när vårdtagaren velat det. På vissa vårdtagare kunde vårdpersonalen inte se en lugnande inverkan och hunden förbättrade heller inte nattsömnen hos vissa vårdtagare fastän en ökad aktiveringsgrad under dagen. Vårdpersonalen tyckte att hundarna lyft upp vårdtagarnas mentala sida. Aktiviteter som vårdtagarna gjorde med hundarna var lekar som dragkamp och kasta leksaker. De måste även böja sig ner för att ta leksaken/benet från golvet. Vissa vårdtagare ville inte leka med hunden. Det hände även att hunden följde med vårdtagarna på deras aktiviteter. De som satt i rullstol hade då hunden i knäet. Ett flertal exempel på situationer där hunden har haft stor betydelse nämndes. Ett exempel var vård av en palliativ vårdtagare som vårdpersonalen inte fick någon kontakt med. När hunden hoppade upp i sängen sträckte vårdtagaren ut armarna, tittade på hunden och kramade den. Ett annat exempel är att hundarna kunde hjälpa vårdpersonalen att bryta olika beteenden som t.ex. en vårdtagare som gick på toaletten var 10:e, var 20:e minut. Hunden kunde då avleda dennes tankar och göra så att vårdtagaren höll sig lite längre och tränade sin blåsa. Hundarna kunde även upptäcka förändringar i vårdtagares sjukdomstillstånd innan vårdpersonalen uppmärksammade förändringen. Denna förändring kunde vara exempelvis att vårdtagaren var på väg ner i en depression. Hunden hade i detta fall sprungit och satt sig vid vårdtagaren för att sedan springa tillbaka till matte (vårdpersonal) och sedan fortsatt på detta sätt till vårdpersonalen agerat.

Kontakt

Under kategorin *kontakt* redogörs underkategorierna om hundars roll när vårdtagarna tar kontakt med andra vårdtagare, kontakten mellan vårdtagare och hund samt vårdtagarnas intresse för hunden.

Vårdtagarna

Antingen tog hunden självmant kontakt med vårdtagaren eller så var det vårdtagaren själv som uppsökte hunden och pockade på dess uppmärksamhet. Vissa vårdtagare hade ingen kontakt alls med hunden, andra smygmatade den vid matbordet. Några vårdtagare tyckte att hunden hjälpte dem att få kontakt med andra vårdtagare. Några hävdade motsatsen och några av dem ville inte ha någon större kontakt med andra. En informant uttryckte att hunden inte påverkade kontakten med andra vårdtagare därför att denna informant alltid haft lätt att ta kontakt med andra.

Vårdpersonal

Vårdpersonalen hävdade att det var lättare för vårdtagarna att ta kontakt med varandra pga. hunden. Nya vårdtagare blev alltid informerade om hundarnas alla egenskaper och busstreck av övriga vårdtagare så vårdpersonalen inte behövde informera om något. På så sätt inleds det konversationer som annars inte hade skett. Så här förklarade en informant kontakten mellan vårdtagarna och hundarna:

”En del vill ha dem i knät. Och så sitter de med henne i knät /.../ hon är en knähund /.../ Så det är mycket klappar, pussar och matar och...” (Intervjuperson D)

En sak som kunde ha påverkat kontakten var vårdtagare från olika länder med olika kulturer. De hade i allmänhet svårare att ta kontakt med varandra och där hjälpte hundarna inte till i samma utsträckning. Vårdtagarna visade även sitt intresse för hundarna genom att de frågade efter dem varje gång hundarna inte var där.

Vårdpersonalen tyckte att det var viktigt med beröring, när de gamla fick sitta och klappa hunden och känna dess mjuka päls.

Intryck

Under denna kategori finns underkategorierna beskrivning av hundarna och vårdtagares uppfattning av andra vårdtagares upplevelse av hundarna. Denna kategori finns endast bland vårdtagarna. Vårdtagarna beskrev hundarna som tillgivna och rara. En informant sa så här:

”Hunden är så tillgiven. Den gör som man säger” (Intervjuperson C)

En del såg hundarna som kompisar. Vårdtagarnas uppfattningar om andra vårdtagares upplevelser av hundarna var olika. Någon sa att det blev en positiv stämning när hunden var närvarande, någon upplevde stämningen som delad och någon annan hade ingen uppfattning över huvud taget.

Känsloatmosfär

Kategorin *känsloatmosfär* finns endast bland vårdpersonalens intervjuer och innefattar underkategorierna stämning och känslor/upplevelser vid kontakt med hundarna. Vårdpersonalen upplevde att stämningen blev stökigare om de tog bort hundarna och uttryckte att då måste de gamla tänka och prata om något annat istället för hundarna. När hundarna hälsade på blev det ingen tråkig vardag utan det hände något nytt. En informant uttryckte att stämningen var glad pga. hundarna och inte så som på en institution. När hundarna var på avdelningen var det inte så tyst och stilla utan lite mer livligt, vilket var positivt, tyckte en informant. Hundarna gjorde så att vårdhemmet kändes mer som en familj, som ett hem.

Vårdpersonalen upplevde att det var mer diskussioner i allrummet vid måltiderna när alla var samlade pga. hundarna samt att vårdtagarna blev mer mentalt alerta. Vårdpersonalen sa att vårdtagarna blev ledsna och frågade efter hundarna när hundarna inte var där. Hundarna upplevdes väcka positiva känslor hos vårdtagarna som även blev mer kärleksfulla. Vårdtagarna fäste sig vid hundarna och följde deras utveckling.

DISKUSSION

Nedan följer metoddiskussion och resultatdiskussion.

Metoddiskussion

Nedan diskuteras urval, etiska aspekter, intervjuer, innehållsanalys, giltighet, tillförlitlighet och överförbarhet.

Urval

Då få vårdhem i Malmö har hundar blev ett bekvämlighetsurval lösningen för att få informanter till studien. En "gate keeper" såg till att författarna fick tillgång till informanterna. Dock finns det risker med "gate keepers" som kan bli för hjälpsamma och försöker styra urvalet så att forskarna ska få så "intressanta" personer som möjligt. Författarna anser att de informanter de blev tilldelade hade olika åsikter och erfarenheter av hundar, varvid "gate keepern" inte blev alltför hjälpsam. Urvalet var även begränsat då några vårdtagare hade passat inklusions- respektive exklusionskriterierna men inte kunde medverka pga. sitt fysiska tillstånd. Andra som hade passat för studien ville inte medverka. Därav antalet vårdtagare som inkluderats i studien. Anledningen till att antalet vårdpersonal endast var fyra personer var att med många intervjuer kan materialet bli ohanterligt och det kan bli svårt att få en överblick och samtidigt se alla viktiga detaljer (Trost, 2005).

Anledningen till könsfördelningen är att det var fler kvinnor än män både bland vårdtagarna och vårdpersonalen. Kvinnor har en längre medellivslängds och kanske är det förklaringen till varför det var fler kvinnor bland de intervjuade vårdtagarna. Bland vårdpersonalen kan orsaken till könsfördelningen antas vara att undersköterskeyrket är ett kvinnodominerat yrke. De fyra personer i vårdpersonalen som intervjuades var undersköterskor.

Etiska aspekter

Författarna valde att hålla vårdtagarnas intervjuer var för sig för att deras identitet och integritet skulle beaktas. Intervjuer med vårdtagarna hölls på deras rum, dels för att vårdtagaren skulle känna sig trygg, dels för att kunna genomföra intervjun så ostört som möjligt. Detta var dock inte möjligt när intervjuerna med vårdpersonalen hölls eftersom de var i tjänst. Dock hölls en av intervjuerna med vårdpersonalen i ett enskilt rum för att informanten föreslog detta.

Innan intervjuerna startade berättade intervjuerna kort om studiens syfte, att det var frivilligt att delta, att de när som helst kunde välja att avbryta intervjun utan konsekvenser och då kommer deras material inte att användas i studien, samt informerade informanterna om att intervjun skulle spelas in på band. Detta hade de även läst i informationsbrevet som teamledaren tidigare delat ut och som vårdtagaren i lugn och ro läst igenom. Efter att samtyckesformuläret var påskrivet startade intervjun. Detta gjordes för att inte röja identitet, integritet och konfidentialitet. Citat som återberättats i resultatdelen kan inte kopplas samman med personen som berättat det (Granskär & Höglund-Nielsen, 2008).

Alla ljudfiler samt transkriberat material kommer att förstöras när studien är avslutad för att inte röja informanternas identitet. Författarna har även tystnadsplikt (Trost, 2005).

Intervjuer

Både vårdtagare och vårdpersonal fick samma typ av frågor för att författarna skulle kunna svara på studiens syfte. Svaren på frågorna utvecklades med följdfrågor och tog därmed olika riktning. Därför ställdes inte alla följdfrågor till alla informanter. Genom att se över syfte och frågeställningar kom författarna tillsammans fram till vilka frågor som skulle ställas till informanterna. Något som författarna inte tänkt på i förväg var att generellt sett så hör äldre människor dåligt (Silfverberg, 2005). Teamledaren hade fått information om att informanterna skulle höra så pass bra att det gick att hålla en konversation. Några av vårdtagarna som intervjuades hörde dåligt. Detta resulterade i att intervjuerna fick upprepa frågorna ett flertal gånger. Detta kan möjligen ha påverkat intervjun negativt då informanterna kan ha missat detaljer i frågorna, informanten kan ha förlorat koncentrationen och intervjun flöt inte på utan blev något upphackad. En annan sak som kan ha påverkat intervjun är att en av intervjuerna har utländsk brytning vilket gjorde att vissa av informanterna, både vårdtagare och vårdpersonal, hade svårt att uppfatta frågorna. Den andra intervjuaren som talar svenska utan brytning fick då upprepa frågan eller förklara. Detta gjorde att en av intervjuerna fick ställa fler frågor än den andra. Alla informanter, både vårdtagare och vårdpersonal, var alerta och intresserade förutom den första informanten som hade ont i sin rygg och dessutom hörde dåligt. Denna intervju fick avbrytas efter ca fem frågor. Därmed togs denna intervju inte med i resultatet. Dagen efter försökte intervjuerna att intervjua samma informant igen, men denna hade då ännu mer ont i ryggen och ytterligare försök uteblev.

Intervjuerna med vårdtagarna skedde på deras rum, och utan några störmoment. Ingen TV, radio eller andra störmoment, vilket är positivt (störmoment under intervjun som fick avbrytas var vårdtagarens rörelselarm som larmade ett flertal gånger). Intervjuerna med vårdpersonalen hölls i det gemensamma utrymmet så att

dessa samtidigt kunde ha uppsikt på avdelningen och eventuellt vara tillgängliga för andra i personalen. Detta kan ha haft en negativ inverkan på intervjun då det fanns många störmoment runt omkring, som t.ex. övriga vårdtagare som pockade på uppmärksamhet, tandläkare som kom och ställde frågor, hundar som skällde, övrig personal som avbröt. Då verksamhetschefen ville att intervjun skulle ske på arbetstid var detta den enda lösningen för att kunna genomföra intervjuerna. Den intervjuade vårdpersonalen var dock fokuserad och intresserad av frågorna som ställdes. Endast en intervju av vårdpersonal hölls i personalrummet, utan störmoment. Gemensamt för alla intervjuerna var en god stämning mellan informant och intervjuare, vilket troligen haft en positiv effekt på intervjuerna. Vid datainsamlingen användes semistrukturerad intervju därför att intervjumetoden medför att intervjuaren kan hålla en struktur och kontroll över intervjun. Den ger informanten möjlighet att utveckla sina svar inom rimliga gränser. Intervjuaren ställer öppna och avgränsade frågor och har möjlighet att ställa följdfrågor så informanten kan utveckla sina svar. Författarna ansåg att detta var den lämpligaste intervjumetoden men att en nackdel kan vara om intervjuerna är oerfarna av att intervjuas. Då kan viktiga följdfrågor missas att ställas och därmed begränsa viktig information. Författarna anser så här i efterhand att det vore bra att ha lite erfarenhet av att intervjuas innan denna typ av intervjumetod tillämpas. Erfarenhet hade kunnat inhämtas om författarna genomfört en pilotintervju där de tränat sig på att intervjuas och då kunna ställa fler följdfrågor. Dock blev författarna bättre och mer säkra på sig själva som intervjuare efter varje intervju.

Ingen negativ reaktion eller upprörda känslor uppkom under eller efter intervjuerna. Positivt var att alla vårdtagare som intervjuades hade minnet i behåll. De mindes tydligt och klart tidigare erfarenheter av hundar. En del av informanterna var pratsamma. De som inte var så pratsamma utvecklade sina svar efter att följdfrågor hade ställts.

Innehållsanalys

Författarna valde att analysera den transkriberade texten med hjälp av innehållsanalys därför de anser att metoden är lämplig i förhållande till forskningsfrågan. Metoden innehåller en struktur som är lätt att följa och som gör att inga data missas att analyseras. En annan orsak till valet av analysmetod var att man kan analysera på olika nivåer: manifest (ytlig och beskrivande) och latent (fördjupande och analyserande) varav författarna gjort en manifest innehållsanalys. En fördel med innehållsanalys är att metoden kan anpassas till olika syften och forskarens erfarenhet och kunskap. Även detta var en anledning till den valda metoden (Granskär & Höglund-Nielsen 2008).

Författarna anser att analysmetoden har nackdelar som bl.a. att arbetet sker alltför textnära och därmed finns det en risk att helheten går förlorad genom en alltför detaljerad kodning. En annan nackdel är att metoden är väldigt tidskonsumerande (Granskär & Höglund-Nielsen 2008).

När författarna kondenserade, kodade och kategoriserade materialet fanns det olika uppfattningar om tolkningen av innehållet men enades sedan om den valda koden och kategorin. Varje kategori redovisades för sig, i resultatdelen. Författarna ansåg

att det därmed var mer överskådligt för läsaren och lättare att jämföra vårdtagarnas respektive vårdpersonalens svar, även om vårdtagare och vårdpersonal varit uppdelade var för sig. Författarnas handledare var aktiv i processen och gav vägledning, tips och råd.

Giltighet

Ett resultat anses vara giltigt om det lyfter fram de karaktäristika som är representativa eller det typiska för det som var avsett att beskrivas (Granskär & Höglund-Nielsen 2008). Författarna ämnade undersöka vårdtagares och vårdpersonals syn på hundars påverkan på äldres livskvalitet. Vad har hundar för betydelse för vårdtagarna? Hur är vårdtagarnas och vårdpersonalens syn på hundarna? Har de märkt någon skillnad fysiskt och psykiskt? Vilka känslor väcker hundarna hos vårdtagarna? Dessa frågor har författarna fått besvarade med varierande svar. Exempelvis har vårdtagarna inte kunnat se någon skillnad i välbefinnande sedan de träffade hundarna första gången men övervägande uttrycker att de blir glada i hundarnas närvaro. Några saknar hundarna när de inte är på vårdhemmet och för vissa har hunden inte så stor betydelse. Några rör sig mer pga. hundarna, andra vill röra sig mer och vara aktiv med hundarna men kan inte pga. sitt fysiska tillstånd och andra vill inte göra något tillsammans med hundarna. Psykiskt blir de lugna och glada för stunden. Författarna anser att resultatet är giltigt då de undersökt vad de planerat att undersöka. En sak som kan ha påverkat giltigheten är kön, ålder och erfarenhet vilka författarna inte har kunnat påverka då det skedde ett bekvämlighetsurval. Informanter av manligt kön var underrepresenterade på vårdhemmet både bland vårdtagare som vårdpersonal.

Tillförlitlighet

En fördel med studien är att båda författarna har samarbetat genom hela processen. Detta inkluderar insamling av data och bearbetning av hela analysprocessen från meningsbärande enhet till kategorisering och resultat. Därmed blir ställningstagandena verifierade under hela forskningsprocessen. Att författarna samarbetat ökar tillförlitligheten enligt Granskär och Höglund-Nielsen, (2008).

Överförbarhet

Författarna anser att resultatet är överförbart på liknande vårdhem i Sverige. Däremot anser författarna att resultatet blir annorlunda om studien utförs utomlands pga. att författarna inte har erfarenhet av vård i andra länder. Dock är det läsaren som avgör om resultatet är överförbart på andra kontexter eller inte (Granskär & Höglund-Nielsen, 2008). Författarna kan endast ge en beskrivning av urval, datainsamling, analys och de omständigheter som utgör kontexten för studien.

Resultatdiskussion

Nedan följer diskussioner kring kategorierna hundars effekt: fysiskt och psykiskt, kontakt, intryck och känsloläsa.

Hundars effekt: fysiskt och psykiskt

Det framkom tydligt att hundarna gör så att vårdtagarna rör mer på sig. De böjer sig ner, sträcker sig efter hundarna eller deras leksaker etc. Detta anser författarna vara

mycket positivt. Utan hundarna kanske vårdtagarna suttit stilla mer. Hundarna medförde dock inte att alla vårdtagare var fysiskt aktiva då vissa inte kunde pga sitt tillstånd och andra inte ville röra på sig eller leka med hunden. Hundarna gör även så att vårdhemmet känns lite mer familjärt, vilket författarna tycker är bra. Vårdtagarna har ju trots allt lämnat sin lägenhet eller hus och bytt det mot ett rum på ett vårdhem med främmande människor. Då är det viktigt med en så avslappnad och naturlig miljö som möjligt! Att hundarna kan användas som motivationsfaktor och hjälp att bryta vissa för vårdtagarna, negativa beteenden måste vara en otrolig hjälp både för vårdtagare som vårdpersonal. Hundarna lockar ut många vårdtagare från sina rum till gemensamma utrymmen vilket är en klar fördel då det är vanligt (enligt författarnas erfarenheter) att vårdtagare håller sig på sina rum större delen av dagen. Att vårdtagarna vistas i gemensamma utrymmen allt mer borde bidra till ökad socialisation och mindre känsla av ensamhet.

Studiens resultat stämmer delvis överens med vad Knight och Edwards (2008) kommit fram till. De beskriver att hundar ökar livskvaliteten och bekvämligheten för deltagarna i deras studie samt att deltagarna får en ökad känsla av sällskap. Känslor som depression, isolering och ensamhet var lättare att bearbeta. Hundarna användes även som terapeuter.

När författarna i denna studie ställde frågan ”*Har du märkt någon skillnad i välbefinnande sedan du träffade hundarna första gången?*” uttryckte ingen av vårdtagarna att hundarna har påverkat eller ökat deras välbefinnande. Detta kan bero på att personer kan tolka ordet välbefinnande på olika sätt. Författarna tolkar det ändå som att hundarna kan ha påverkat vårdtagarnas välbefinnande då de uttrycker att de i varierande grad blir glada av hundarna (om så bara för stunden), rör mer på sig och känner att vårdhemmet känns mer familjärt. Personalen uttrycker även att de upplever vårdtagarna mer mentalt aktiva, att hundarna kan bryta beteenden etc. Detta borde ju tolkas som ett ökat välbefinnande!

Hultman (2008) beskriver hundars inverkan på äldre som vistas på vårdhem. I studien erhöles signifikanta positiva effekter på faktorerna ångest, förvirring, depression, spändhet, trötthet och vitalitet. I denna studie är det främst personalen som lagt märke till dessa effekter.

Även de Guzman m fl. (2009) kan påvisa att djuren ökar den fysiska aktiviteten hos de äldre. Husdjuren hjälpte sina ägare att känna sig ungdomliga, gjorde så att de äldre i större utsträckning kunde bibehålla mentalt status, förbättrade ägarnas humör, minimerade depression och känslan av ensamhet.

Kontakt

Att flytta till ett vårdhem och inte känna någon måste vara svårt. Vissa personer är mer eller mindre kontaktsökande och har mer eller mindre lätt att själva ta kontakt med andra. Då kan det vara en stor hjälp när en hund kan hjälpa till att få kontakt med övriga personer på vårdhemmet. Hunden ”bryter isen” på något sätt. Detta tyckte några av vårdtagarna. Andra tyckte inte att hunden hjälpte dem att få kontakt med andra personer på vårdhemmet. Hundarna gör så att konversationer påbörjas och som ibland utvecklas till vidare kontakt. Detta borde gynna trivseln och den övergripande stämningen på vårdhemmet.

Att hundarna själva uppsöker kontakt med vårdtagarna kan vara positivt för de som inte själva kan gå fram till hunden eller ropa på den pga. sitt fysiska tillstånd. Även dessa personer får då en chans till närkontakt och uppskattning av hundarna. Att hunden själv söker kontakt kan tänkas vara negativt i de fall då en vårdtagare är hundra rädd eller ointresserad av hunden.

I en studie av Johnson och Meadows (2002) beskrivs latinamerikanska hundägare med ett åldersintervall mellan femtio till åttiotre år. I studien framgår det att 63 % av deltagarna tyckte att de mår bättre när de klappar sin hund. Femtioåtta procent av deltagarna uttryckte att de skulle känna sig ensam om de inte hade sin hund. Mer än hälften av deltagarna såg hunden som sin bästa vän. Fyrtiofem procent uttryckte att de träffade och lärde känna ny människor pga. hunden.

Steed och Smith (2003) skriver att hundar på vårdboende kan öka de sociala interaktionerna mellan vårdtagarna.

Att vårdtagarna frågar efter hundarna när de inte är där, tolkar författarna som att de bryr sig om hundarna samt att de har känslor och känner en viss anknytning till dem. Författarna drar slutsatsen att om hundarna av någon anledning inte skulle få följa med sina ägare till arbetet mer, skulle detta göra en del av vårdtagarna illa då vårdtagarna nu vant sig vid och fäst sig vid hundarna.

Intryck

Det verkar som om hundarna i allmänhet har gett ett gott intryck hos vårdtagarna då de tycker att hundarna är tillgivna, rara och snälla och kommer när de kallar samt gör som de säger. Någon upplever även hundarna som kompisar. Stämningen på vårdhemmet upplevs både som positiv och delad. Övergripande tolkar författarna detta som att vårdtagarna tycker om och uppskattar hundarna.

Känslomatosfär

På ett vårdhem kan vardagen lätt bli rutin och varje dag kan bli densamma. Det förekommer inte så mycket spontanitet. Dock upplever författarna att många äldre tycker om rutiner, när de vet vad som ska ske varje dag men att spontanitet skulle kunna liva upp stämningen lite. Hundar är spontana och kan liva upp stämningen på ett vårdhem. De kan få vårdtagarna att leva upp, ha någon att prata med och om. Hundarnas närvaro skapar diskussioner som annars inte skulle ha inträffat. Det kan vara diskussioner om man får mata hunden eller inte. Stämningen blir mer lättsam på så sätt och både vårdtagare och vårdpersonal kan samtala tillsammans på ett mer naturligt och spontant sätt. Hundarna kan göra så att många vårdtagare inte bara sitter på sina rum och väntar på nästa måltid eller sitter i en fåtölj i allrummet hela dagen. På så sätt blir det inte en tråkig grå vardag utan det blir en glad och upplivad stämning och inte så som på en institution, som en informant uttryckte det. Vårdhemmet är ju vårdtagarnas nya hem och då ska det ju kännas som ett hem, vare sig det finns hundar där eller inte. Det finns vårdtagare som inte gillar att ha hunden på sig men som ändå livas upp bara genom att studera den på avstånd och få dela gemenskapen med den.

Sarah och Brodie (1999) beskriver att husdjur förbättrar sociala interaktioner och stödjer social lycka och harmoni, de minskar ensamhet och ökar moralen. Psykologisk förbättring har noterats vid samverkan med husdjur och detta framkallade en hög nivå av avslappning. Människor som samverkar med husdjur

kan få förbättrad psykisk, psykologisk och social hälsa och husdjur kan också ge specifika förmåner för speciella grupper i samhället. Det är viktigt att sjuksköterskor och andra omsorgshälsogrupper är medvetna om rollen som sällskapsdjur kan spela för att uppnå optimal holistisk hälsa.

Jämförelse mellan vårdtagarna och vårdpersonalen

Författarna fick fram olika kategorier bland vårdtagare och vårdpersonal, några av kategorierna är samma, som *hundars effekt: fysiskt och psykiskt* och *kontakt*. Hos vårdtagare beskrivs påverkan med hjälp av underkategorier som fysisk aktivitet, ensamhet/trivsel, känslor, lugnande effekt och upplevelse av psykiskt tillstånd. Hos vårdpersonalen beskrivs *hundars effekt: fysiskt och psykiskt* med hjälp av underkategorier som är uppfattning av hundars betydelse för vårdtagarna, lugnade effekt, aktivitet med hundarna, samt exempel på situationer när hundar har inverkat på vårdtagarna. Både vårdpersonalen och vårdtagarna nämnde aktivitet med hundarna och lugnande effekt men skillnaden i kategorin är underkategorierna känslor och ensamhet/trivsel som finns endast hos vårdtagarna. Vårdpersonalen betraktar kategorin *hundars effekt: fysiskt och psykiskt* från deras synvinkel, vilket är underkategorin exempel på situationer när hundar har inverkat på vårdtagare och uppfattning av hundens betydelse för vårdtagarna. Vårdtagarna är mer koncentrerade på sina känslor och ensamhet som de upplever.

Kategorin *kontakt* betraktas hos vårdtagarna i underkategorierna kontakt med andra vårdtagare och kontakt med hundarna och underkategorierna hos vårdpersonalen är vårdtagarnas intresse för hundarna och vårdtagarnas kontakt med hundarna. Underkategorierna är ungefär densamma.

Några av kategorierna är olika, vårdtagarna har kategorin *intryck* och denna finns inte bland vårdpersonalen. Kategorin *känslomatmosfär* finns inte bland vårdtagarna. *Känslomatmosfär* reflekterar atmosfären på vårdhemmet och denna har stor betydelse för vårdtagarnas trivsel.

SLUTSATS

Resultatet av studien visade att det var främst vårdpersonalen, inte som antagits vårdtagarna, som märkt skillnader i fysiskt och psykiskt välbefinnande hos vårdtagarna när dessa kom i kontakt med hundar. Författarna har fått inblick i hur hundar påverkar vårdtagarnas livskvalitet, till exempel genom att vårdtagarna rör mer på sig, blir mer mentalt alerta och blir glada av hundarna.

Denna studie skulle kunna betraktas som en pilotstudie och författarna föreslår att mer omfattande studier borde göras i framtiden för att bättre förstå sambandet mellan hundar och vårdtagares välbefinnande och för att man i förlängningen då också förhoppningsvis ska kunna förbättra vårdtagarnas välbefinnande och livskvalitet.

REFERENSER

Astma och allergiförbundet (2010 a)

<http://www.astmaoallergiforbundet.se/page.aspx?pageid=298> (2010-05-11 kl. 14.45)

Astma- och Allergiförbundet (2010 b)

<http://www.astmaoallergiforbundet.se/pressrum/press.aspx?id=148> (2010-05-11 kl. 15.00)

Beck-Friis, B, Beck-Friis, A & Strang, P (2007). *Hundens betydelse i vården – erfarenheter och praktiska råd*. Stockholm: Gothia Förlag.

Brülde, B (2003) *Teorier om livskvalitet*. Lund: Studentlitteratur.

Carlsson, B (1997) *Grundläggande forskningsmetodik*. Göteborg: Liber AB.

De Guzman, A , Cucueco, D, Cuenco, I B, Cunanan, N G, Dabandan, R, Dacanay, E J (2009). Petmanship: Understanding Elderly Filipinos' Self-Perceived Health and Self-Esteem Captured from their Lived Experiences with Pet Companions, *College of Nursing, University of Santo Tomas, Manila, The Philippines*

Drever, E (1995) *Using Semi-Structured Interviews in Small-Scale Research*. Glasgow: The Scottish Council for Research in Education.

Friberg, F (2006) *Dags för uppsats – vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. Lund : Studentlitteratur.

Granskär M & Höglund-Nielsen B (2008) *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. Ungern: Studentlitteratur.

Hultman, S-G (2008) *Djur i vården*. Vårdalinstitutet – Institutet för vård- och omsorgsvetenskap.

<http://www.vardalinstitutet.net/documentarchive/1168/1575/3439/4256/4282/7303.pdf?objectId=11189> (2010-05-11 kl. 18.30)

Johnson, A & Meadows, L (2002) Older Latinos, Pets, and Health, *Western Journal of Nursing Research*, 24, 609-620

Knight, S & Edwards, V (2008) In the Company of Wolves: The Physical, Social, and Psychological Benefits of Dog Ownership, *Journal of Aging and Health*, 20, 437-452

Malmö Högskola <http://www.edu.mah.se/HS140B/syllabus/> 2010-04-28 09:54

Manimalis (2010 a)

<http://www.manimalis.se/view/svenska/om-manimalis> (2010-05-21 kl.12.15)

Manimalis (2010 b)

http://manimalis.se/feed/show/stripped_language/svenska/stripped_title/om-manimalis/feed/1/feeditem/30 (2010-05-11 kl. 14.40)

Nationalencyklopedin (2010)

http://www.ne.se.support.mah.se/lang/h%C3%A4lsa?i_whole_article=true 2010-05-13 kl 10.50

Polit D F & Beck C T (2001) *Essentials of nursing Research. Methods, Appraisal, and Utilization*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Rikstagen (2009)

<http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=410&typ=mot&rm=2009/10&bet=So221> 2010-05-12 kl 10.15

Sarah, J, Brodie RN, Brodie BN, Francis C, Biley BN (1999) An exploration of the potential benefits of pet-facilitated therapy, *Journal of Clinical Nursing*, 8, 329-337

Silfverberg, G (2007) *Hemmets vårdetik. Om vård i livets slutskede*. Poland: Författarna och Studentlitteratur.

Skövde Högskola 2009 <http://www.his.se/nyheter/nytt-forskningsprojekt-om-hundar-i-aldrevarden/> 2010-02-12 kl. 10.16

Steed, H & Smith, B (2003) Animal Assisted Activities for geriatric Patients: *Activities, Adaption & Aging*, 27, 49-61

Trost, J (2005) *Kvalitativa Intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Wells, D (2007) Domestic Dogs and Human health: An Overview, *British Journal of health Psychology*, 12, 145-156

BILAGOR

Bilaga 1: Informationsbrev

Bilaga 2: Intervjufrågor till vårdtagarna

Bilaga 3: Intervjufrågor till personalen

Bilaga 4: Översikt av koder, underkategorier och kategorier för vårdtagarna.

Bilaga 5: Översikt av koder, underkategorier och kategorier för personalen.

Bilaga 6: Exempel på analysprocessen: meningsenhet, kondenserad meningsenhet, kod, underkategori och kategori.

Bilaga 1. Informationsbrev

Formulär Informationsbrev

Projektets titel: Hundens påverkan på äldres hälsa och livskvalitet	Datum: 2010 02 19
Studieansvarig/a: Jenni Åkesson, Tatiana Orlova Din E-post som student vid Malmö högskola: HSS08112@stud.mah.se HSS07117@stud.mah.se	Studerar vid Malmö högskola, Hälsa och samhälle, 206 05 Malmö, Tfn 040- 6657000 Utbildning: Sjuksköterskeprogrammet Nivå: termin 5, grundläggande nivå

Vi är två sjuksköterskestuderande som skriver vårt examensarbete. Arbetet skall handla om hundars påverkan på äldres hälsa och livskvalitet. Studien kommer att publiceras på Malmö Högskolas hemsida.

Syftet med studien är att belysa hundars påverkan på äldres hälsa och livskvalitet.

För att samla in information till arbetet/studien skall vi intervjua Er boende på X Vårdboende. Intervjuerna beräknas ta ca 30-60 minuter. Intervjuerna kommer att ske på förutbestämt datum och tid. Vi kommer att bända intervjuerna för att sedan kunna skriva ut detta i text. Detta gör vi för att vi inte ska glömma något av det den intervjuade har sagt. Det material som bandats kommer att sparas på en dator tills det att vårt arbete blivit godkänt av en examinator (i juni 2010). Därefter kommer det bandade intervjumaterialet att raderas/förstöras.

Inga namn eller personuppgifter kommer att redovisas i resultatet. Vi har tystnadsplikt.

Att vara med i studien är frivilligt. Du kan när som helst välja att avbryta intervjun och då kommer det som sagts inte att användas.

De som väljer att vara med i studien kommer att få skriva under ett formulär där de samtycker till medverkan.

Vi har valt X Vårdboende eftersom personal tar med sina hundar på arbetstid. Hundar har vetenskapligt bevisat att de genom samvaro med människan minskar stress, sänker blodtryck och minskar kortisolhalterna i blodet hos människor. De främjar även social samvaro bland människor.

Vi hoppas på ett bra samarbete med er och ser fram mot att träffa er!

Bilaga 2. Intervjufrågor till vårdtagarna

- Vilket husdjur är din favorit (generellt sett)? Varför?
- Vad är din erfarenhet av hund? Har du själv haft hund?
- Beskriv hur du känner när du ser hunden första gången/dag.
- Hur mår du i hundens närvaro?
- Hur tycker du att stämningen i allrummet är när hunden är där?
- Hur tycker du att de andra på boendet reagerar på hunden?
- Vad tycker du själv om att träffa hunden? Ser du fram mot att den kommer?
- Tror du att du fått kontakt med andra vårdtagare pga. hunden? Kontakt med andra som du annars kanske inte pratat med?
- Längtar du till dagen då hunden ska komma eller spelar det ingen roll för dig?
- Om hunden inte kommer den dagen den ska, hur känner du då?
- Har du märkt någon skillnad i välbefinnande sedan du träffade hunden första gången?
- Tycker du att det finns några nackdelar med hundar, i så fall vilka?
- Vilka känslor upplever du att hunden ger dig? (Vad känner du när du ser hunden?)
- Om det kommer en katt istället för hunden, tycker du att det är bättre? Om sämre, varför?
- När en hund kommer hit, klappar du hunden, pratar du med den? Vilken sorts kontakt är viktig för dig?
- Känner du dig gladare när hunden är i närheten eller du vet att den ska komma?
- Rör du mer på dig?
- Vill du gå med ut på promenader med hunden?
- Känner du dig ensam?

Bilaga 3. Intervjufrågor till personalen

- Vad har du för erfarenhet av hund i vården?
- Hur tycker du att hundar påverkar patienterna psykiskt och fysiskt?
- Upplever du någon nackdel med hund i vården (på ett sådant här typ av vårdboende)?
- Om hunden inte är här under en tid, hur upplever du patienterna då?
- Tror du att äldre lättare tar kontakt med varandra pga. hunden?
- Hur upplever du stämningen i det gemensamma utrymmet när alla är samlade, i hundens närvaro?
- Finns det några aktiviteter som vårdtagarna gör tillsammans med hunden?
- Tycker du att det finns skillnad att ha hund i jämförelse med andra djur på vårdboendet?
- Vilken typ av kontakt tar vårdtagarna med hunden?

Bilaga 4. Översikt av koder, underkategorier och kategorier för vårdtagarna.

Kod	Underkategori	Kategori
Rör sig mer pga. hunden	Fysisk aktivitet	Hundars effekt: fysiskt och psykiskt
Rör inte mer på sig pga. hunden		
Vill vara fysisk aktiv med hunden men kan ej pga. sitt fysiska tillstånd		
Hunden har ingen betydelse	Ensamhet/trivsel	
Längtar efter hunden		
Tar för givet att hunden kommer		
Längtar inte efter hunden eftersom boende tycker inte om just denna hunden		
Mer familjärt	Känslor	
Glad av hunden		
Bli glad av hunden för stunden		
Mår bra av hunden		
Tycker om att träffa hunden		
Känslor beror på vilken hund det är		
Längtar efter min egen hund		
Svårt att förklara		
Ingen lugnande effekt av hundar	Lugnande effekt	
Mår bättre och kopplar av		
Ingen skillnad i välbefinnandet	Upplevelse av psykiskt tillstånd	
Smygmatar hundarna	Kontakt med hundarna	Kontakt
Ingen kontakt		
Fysisk kontakt tagen av hunden		
Fysisk kontakt tagen av vårdtagare	Kontakt med andra vårdtagare	
Hundar hjälper till att få kontakt med andra vårdtagare		
Hundar hjälper inte till att få kontakt med andra vårdtagare		
Har haft två hundar eller fler	Beskrivning av hundar	Intryck
Hundar är tillgivna/rara		
Hunden som kompis		
Uppfattning är ökad	Vårdtagares uppfattning av andra vårdtagares upplevelse av hunden	

Bilaga 5. Översikt av koder, underkategorier och kategorier för vårdpersonalen.

Kod	Underkategori	Kategori	
Ingen inverkan (pga. kulturkrock)	Uppfattning av hundens betydelse för vårdtagarna	Hundars effekt: fysiskt och psykiskt	
Väcka gamla minnen			
Vårdtagarna kommer ut ur sina rum			
Komma upp ur sängen			
Demens diagnos – positiva reaktionen			
Mer aktiva istället för passiva			
Bryta mönster (psykiska och fysiska)			
Mer spontanitet och mer mentalt alerta			
Ej koncentrerad på sin sjukdom			
Påverkar inte nattsömmen			Lugnade effekt
Hunden minskar uppmärksamheten på vårdtagarens sjukdom			
Ser ingen lugnande inverkan			
Blir lugnare			
Ty sig till			
Lyfta upp vårdtagarnas mentala sida			
Lugnande medicin pga. hundens frånvaro			
Kastar	Aktivitet med hundarna		
Leker			
Böja sig			
Rastar			
Dragkamp			
Ingen aktivitet (vårdtagarna vill inte)			
Hundar följer med på vårdtagarnas aktiviteter			
Få upp en patient ur sängen		Exempel på situationer när hundar har inverkat på vårdtagarna	
Palliativ vård			
Demens diagnos			
Bryta ett beteende			
Hunden upptäcker förändring hos vårdtagare	Vårdtagarnas intresse för hundarna	Kontakt	
Frågar efter hundarna			
Reaktioner om hundarna inte är här			
Uppmärksamma på hundarnas behov			
Frågor från andra avdelningar			
Frågar efter hundarna			Vårdtagarnas intresse för hundarna
Reaktioner om hundarna inte är här			
Uppmärksamma på hundarnas behov			
Frågor från andra avdelningar			
Hunden tar kontakt			Vårdtagarnas kontakt med hundarna
Vårdtagarna tar kontakt			
Ömsesidig kontakt			
Variationer dag till dag			
Fysisk kontakt			
Matar hundar			
Livligt	Stämning		
Lugnt			
Inte tråkigt			
Avslappnad			
Inte som en institution			
Mer diskussioner			
Trygghet			
Familjärt			
Spontanitet			
Ingen skillnad			
Tar för givet att hundarna är med	Känslor/upplevelser vid kontakt med hundarna	Känslotmosfär	
Glädje			
Ledsna vid frånvaro av hundar			
Positiva känslor			
Blir kärleksfull			
Anknytning			

Bilaga 6. Exempel på analysprocessen: meningsenhet, kondenserad meningsenhet, kod, underkategori och kategori.

Meningsenheter	Kondenserad meningsenhet	Kod	Underkategori	Kategori
<p>Jag har alltid varit glad för djur</p> <p>Ja, man känner sig lite glad nästan. Ja. Där är hundar som är här. Då blir man ju glad ju när man ser dem.</p> <p>Ja, det piggar ju upp en lite grann. När man ser den är tillgiven. Så försöker man ge tillbaka igen ju</p> <p>Jag är glad för hundar, när man själv har haft.</p>	<p>Glad alltid för djur.</p> <p>Man bli lite glad när man ser en hund, som är här på boendet.</p> <p>Jag känner mig gladare när hunden är i närheten. Den piggar upp en lite när man ser att den är tillgiven, så försöker man ge tillbaka.</p> <p>Jag är glad för hunden.</p>	Glad av hunden	Känslor	Hundars effekt: fysiskt och psykiskt
<p>Nja, när man går en lång runda med jucken och ser att han drar en repa, man följer han med ögonen. Det känns fint!</p>	<p>Känns fint att följa hunden och se när han springer.</p>	Mår bra av hunden		
<p>Jo, jag tycker det är mycket trevligt, jag kan inte säga....Jag tycker det är jätte roligt</p> <p>Det känns lite i kroppen på en ju, att man inte har någon hund längre.</p> <p>Jo, du vet att det är så här att när du ser en sjuk människa som sitter och klappar en liten hund då trivs den sjuka människan. De kan bli friska av det, även om det låter dumt. Det kan man bli!</p>	<p>Tycker det trevlig och jätteroligt att träffa hundar</p> <p>När jag ser en hund, känns det lite i kroppen.</p> <p>En sjuk människa som klappar en hund trivs.</p>	Tycker om att träffa hunden		
<p>Ja, för att jag har redan haft en hund innan. Så känns det tungt. Ja, det kan jag ju inte riktigt beskriva.</p>	<p>Det känns tungt när jag ser hunden på boendet för jag längtar efter min egen hund.</p>	Längtar efter min egen hund		
<p>Jag skulle bli besviken om min hund, han svek mig. Jag har aldrig haft en hund som har svikit mig.</p>	<p>Jag skulle bli besviken om min hund svek mig. Jag har aldrig haft en hund som har svikit mig.</p>	Besviken om hunden sviker		
<p>Det är svårt att säga vad den betyder. De är ju så snälla ju hunden.... Det var inte lätt det.</p>	<p>Det är svårt att beskriva vad hunden betyder för mig.</p>	Svårt att förklara		
<p>Nej, det tänker man inte på det att man saknar den. Nej... Har ingen betydelse.</p> <p>Nej, det bryr jag mig inte om.</p> <p>Kommer den så kommer den.</p> <p>Jag tar för givet att den kommer. Jag tar dagen som den kommer.</p> <p>Ja...det får jag nog säga att det hade jag nog inte. Jag kan överleva en hund.</p>	<p>Tänker inte på om hunden inte kommer en dag, saknar den ej.</p> <p>Bryr sig inte om vilken dag hunden kommer.</p> <p>Tar för givet att hunden kommer.</p> <p>Tar dagen som den kommer och bryr sig inte om hunden inte är här på en vecka eller mer. Jag hade inte känt mig ensam om hunden inte var här. Jag kan överleva en hund.</p>	Hunden har ingen betydelse	Ensamhet/trivsel	
<p>Att jag saknade den. Om Roy du vet om kommer inte imorgon vad känner du? Ja, visst jo, nog känns det lite grann att han inte kommer.</p> <p>Jo. Visst tycker jag att det är kul, som med djur alltså.</p> <p>Aya med mig imorgon. Ja, det tycker jag är trevligt. Ja.</p> <p>Ja, det är ju som en släkting som säger att jag kommer imorgon men inte fan kommer den. Ja, det är skit samma. Fast där är nog hunden trognare än vad släktingen är.</p>	<p>Jag saknar hunden om den inte kommer. Det känns ju lite grann om den inte kommer.</p> <p>Längtar att hunden ska komma och djur det är kul.</p> <p>Tycker det är trevligt att hundarna kommer imorgon.</p> <p>Kommer hunden inte imorgon så det är som en slakt om säger att jag kommer imorgon men inte.</p>	Längtar efter hunden		
<p>Dem kommer varje dag. Ja. Roy, hans matte är fri vissa dagar och då kanske kommer Dolly så här är nästan alltid en hund som kommer in.</p>	<p>Där M är fri kommer C. Här är nästan alltid en hund så därför längtar hon inte.</p>	Tar för givet att hunden kommer		
<p>Du skulle varit med, vi har ju ankor där ute, ja. Den gick man ut med honom så var han puts väck, så jagade han ankorna som in i helsike. Han hade ju ingen chans mot dem. När han kom för nära så satte dem sig på tacket bara. Det är väl kul?</p>	<p>Det är kull att få ut med hunden, som jagade ankorna som han inte hade någon chans mot.</p>	Rör sig mer pga. hunden	Fysisk aktivitet	
<p>Jag kan ju inte gå. Han hoppar upp här Roy och sen hoppar han ner och där ute</p> <p>Nej, hade jag kunnat gå så jag går ut med dem.</p> <p>Det är mitt tillstånd som gör att jag inte kan.</p>	<p>Jag gör ingenting tillsammans med hunden för jag kan inte gå. Men hunden hoppar upp till mig.</p> <p>Om jag kunnat så hade jag gått ut med hunden.</p> <p>Rastar ej då pga. sitter i rullstol.</p>	Vill vara fysisk aktiv med hunden men kan ej pga. sitt fysiska tillstånd		